

РІДНЕ СЛОВО

БІБЛІОТЕКА
"НАРОДНОЇ СПРАВИ"

Веселі оповідання

(в ілюстраціях)

Виходить уже десятий рік:

Народня Справа

Львів, вул. Косцюшка 1 а.

Український селянський часопис.

**Всі точні передплатники
дістають:**

- 1) крім доброго часопису, щомісячно як додаток до „Народньої Справи“ цікаву, гарно ілюстровану книжку з Бібліотеки „Рідне Слово“.
- 2) допомоги в разі нещастя між худобиною (за упавшу 60.— зл. за дорізану 40.— зл.)
- 3) Першу поміч у випадку пожежі 20.— зл. і 10.— зл.
- 4) Поради устні чи писемні у всяких справах.

ПЕРЕДПЛАТА КВАРТАЛЬНО 2.50 ЗЛ.

Пишіть по оказове число.

26
10
БІБЛІОТЕКА „НАРОДНЬОЇ СПРАВИ“
„РІДНЕ СЛОВО“

Ч. 7-8.

ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ

1937

Дар. 363-25/149

ВЕСЕЛІ ОПОВІДАННЯ

(з ілюстраціями)

11.547

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

~~86270/8-7.~~

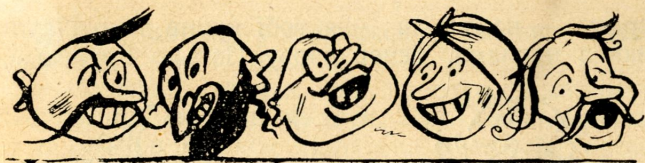
Л Ї В І В

ВИДАВЕЦЬ ІВАН ТИКТОР

Ш5(2-9u)5-644.4 а43

Друк. Медичкий — Тиктор, Львів, Бляхаре-ка 9. Тел. 234-76.

ПАНЬКО ВИГРАВ СПРАВУ.

— Мій коханий менжультку! — сказала одного дня молода жінка до свого мужа, адвоката Шайтельбавма. — Грінбавмова має вже третє футро, а я все ходжу в однім. Чи-ж я все мушу бути дідом?

— Але-ж, моя дроґа Ідзю — відповів заклопотаний муж. — Що я зроблю! Тяжкі часи! Хлоп тепер такий бідний, що від нього годі що заробити. Кріза, моя дроґа Ідзю!

Жінка захмурилася.

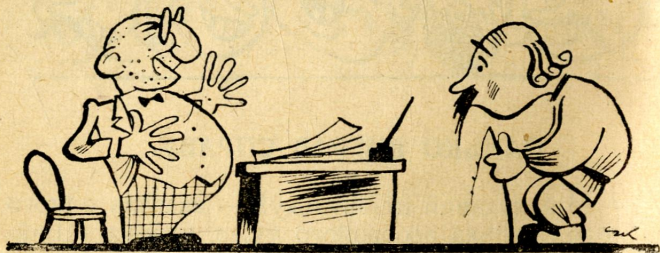
— Що мене обходить кріза! Чому для Грінбавма нема крізи, а для тебе є? Ах, яка я нещаслива!

І молода жінка почала плакати.

Адвокат був у клопоті. Справді він стояв незле. Він мав каменицю, яка давала йому незлий прихід, був спільником до тартаку, — але його адвокатські приходи значно зменшилися і він не міг своїй молодій жінці купити нового футра.

— Слухай, моя Ідзю! Зрозумій, що я роблю все, що є в моїй силі. Процес Ковалихи за образу я розтягнув на три розправи, хоч можна було скінчити за першим разом. Було, значить, три заступства. Ріпиця почав процес за межу зі своїм сусідом Партикою. Хто його намовив? Я! А за ту

справу — памятаєш — я тобі купив золоті кульчики з перлами. Тепер знову Панько Грушка...

Жінка гнівно перервала:

— Що мені вичисляєш хлопів, так якби вони мене щось обходили? Я знаю тільки, що я вже не можу ніде показатися... Грінбавмова ходить уже в третих лисах, в літі їздить за границю, а в зимі бавиться, як графиня... Лиш я... така нещаслива...

І пані Шайтельбавмова так гірко заплакала, якби ось нині мала йти з торбами.

Пан меценас ходив зажурений по кабінеті.

— Слухай, Ідзю...

Жінка перестала плакати.

— Слухай, Ідзю... Я тобі ще всього не казав...

Жінка підняла голову:

— Ну?

— Знаєш, той Панько Грушка...

Жінка кинулася:

— Знову про хлопів?

Пан Шайтельбавм промовив лагідно.

— Ша!.., моє сердушко... Послухай!.. З того може бути два футра.

Жінка цілком успокоїлася й пильно почала слухати.

— Знаєш, Ідзю, я тобі коротко розповім ту історію, щоб тебе не нудити. Той Панько Грушка, то є швагер Олексі Лопатки. Вони оба процесувалися два роки за поле. Раз вигравав один, раз другий. Я заступав одного, а Грінбавм другого. Розправ було кільканадцять і нарешті виграв Лопатка. Вирок був такий, що кошти йдуть на пів, а поле — то собі був кавалок мочару — має дістати Лопатка. Отже-ж той Грушка...

Жінка знетерпеливилася.

— Ах, дай мені спокій... Якийсь Лопатка, якийсь Грушка... — І вона засміялася.

Пан меценас усміхнувся також і говорив даліше.

— Отже-ж той Грушка прийшов до мене і каже: — Я справи так не закінчу. Най я пів свого маєтку страчу, а таки право мусить бути моє». — А мені тільки того треба. Але тимчасом в справу вмішався ксьондз з того села і — Грушка більше до мене не прийшов. Я вже думав, що все пропало. Аж раз стрічаю Грушку і починаю говорити. Так і так — переконую його, що він зле робить, що дарує справу, що він виграє напевно і так далі. Ну, я йому там наговорив досить. Він слухав, слухав і нарешті каже: — »Я ще пораджуся жінки... Як буде треба, то я до вас прийду в другий четвер«.

Адвокат помовчав хвилю, а потім додав:

— Той другий четвер, то є нині. Як він прийде, то буде для тебе нове футро.

Ще він не скінчив, як до кабінету ввійшов бідно вдягнений селянин, зняв шапку і промовив:

— Добрий день, панові меценасові. Я таки прийшов свого права доходити.

*

Справа тягнулася довгенько і скінчилася для Панька напів добре. Він поле виграв, але кошти пішли на половину. Панько продав два морги поля. За ті гроші купив пані меценасовій футро, тільки... ніколи про це не подумав.

В. Гірний

»БЕЗРОБІТНІ«

Це такі птиці небесні, що не сіють, не орють, а як скородять, то хіба пальцями по голові. Мандрують купами від села до села і, як не жебрають, то собі крадуть. Ще зимою — було сяко-тако. Йшли лишень такі, що мали в що взутися. Але як тільки зазеленілася травиця, як припарило сонічко, то лізе все, що живе! Двері в хаті за ними не зачиняються. Давай, давай, давай!... Звичайно до полудня, йдуть лиш такі, що »погоріли«. Геть, усе їм погоріло: і хата, і худоба, і тато, і мама... Аж слухати лячно! Хліба не приймають, тільки яйця і гроші. Пополудні, то вже машерують ті, що шукають по цілім світі за роботою і просять Бога, щоб її не знайти. Всі вони йдуть, як не зі Львова до Станиславова, то напевно зі Станиславова до Львова. Трапляються й такі, що йдуть »дуже здалека«. Такого безробітного, як переночуєте, то на рано мусить вам щось з хати пропасти. Зараз близько нас, в Черепківцях, то є погорільці такі »за декретом«. Навіть дуже порядні господарі! Що тижня кількох їх перебирається в подерту одіж, запрягає коні й їде за оклепанцями. Ну, так: кажуть, що погоріли, а тепер будуються на ново, тож треба

їм оклепанців на пошиття. Як котрий назбирає вже повну фіру, то їде просто до Львова, на торговицю. Продасть оклепанці, випе собі велике пиво, тай сміється в кулак... В нашому селі таких філософів немає. В нас є за це двоє »безробітних«: Гринько Пилипів і його жінка. Не думайте, що цей Гринько, то якесь ледащо!... Борони, Боже! Чесний чоловік. І роботящий. В тому тільки ціле лихो, що мешкав на краю села. До нього, то вже лізли безробітні як день, так ніч. Не було права обігнатися. Побачив хлоп, що тут не жарти, взявся на спосіб: замкнув хату на колодку, пішов до ліса, вирізав два патики, жінка вшила дві торбині, він дав жінці патик, вона йому торбу, обоє поцілувалися, попрощалися гарненько, тай розійшлися. Вона на північ, а він на полудне. Він скрізь каже, що йде зі Львова, а вона, що зі Станиславова. І живуть люди! Заробляють. На неділю все вертають додому. Обоє дуже вдоволені й добре виглядають. Гринько, то вже так спасся, що очей йому не видно. Питаю його нині:

— Щож, Гриню, йде інтерес?

— А йде, славить Господа! — каже.

— І дають люди?

— А, деякі дають, деякі не хочуть... Але на таких я маю спосіб. Як натраплю на таку запеклу душу, то зараз скидаю ремінець, стаю на лаву і хочу вішатися... Кажу тобі, баба летить на треті сусіди, щоб позичити хліба і позбутися мене та не бути причиною людської смерті...

І що ви на це скажете?...

Має чоловік спосіб, тай тільки...

Гзимс.

ДЕ ЗГОДА В СЕМЕЙСТВІ

Трапився був перед літами такий випадок:

Підчас одної ясної літньої ночі впав з місяця на землю чоловік. Відома річ, що коли падаєш на землю з місяця, то важко по дорозі змінити напрям і коли — наприклад — летиш на Африку, скрутити до Америки. Так і цей чоловік. Не міг, бідолаха, скрутити і впав на Україну. Як летів і як упав — не знаю, але це мені відоме, що не забився він, хоч і врізав головою в український чорнозем, аж луна по околиці пішла. Викинуло було його трохи з пам'яті, але за якийсь час прочунав, устав, пощупав тімя і пішов, хитаючись, куди очі повели.

Зайшов він у якесь село: бачить хати рядочком собі стоять та до місяця зуби шкрять. Довкола хат садочки поприсідали, а в садках і пахощі і соловії і денедє Марусі з Грицьками на любій розмові без слів. Підійшов чоловік під одну хату, надслухує — тиша, підійшов під другу — те саме, підкрався до третьої — спокій.

От якісь згідливі та мирні люди в цім благословеннім краю! — подумав чоловік і серце

його почало рости, як великодня паска. Зложу я для цих людей пісню відповідну — постановив собі твердо.

А що був на свою біду поет, то без великого труду взяв і зложив пісню:

*»Де згода в семействі,
Де мир і тишина...«*

Зложивши те, взяв та і заспівав.

Голос мав добрий, груди, як ковальський міх, то як затягнув, аж листя з дерев посипалось. Соловії зо страху притихли, пахощі опали, Марусі від Грицьків повідскакували. Стали всі наслухувати...

*Де згода в семействі,
Де мир і тишина?!..*

Невже ж це про їхній край таке співається! Мир?.. Тишина?.. Виходить щось не тее!.. Але співак у їх рідній мові співає. — Значить, таки про їхній край! І небагато розбираючи, повірили чоловікові, що впав з місяця. З цього часу всі переконані, що нема більше згідливого народу, як українці, а як є де який мир і тишина, то хіба в Україні.

Не минуло багато часу, а поет доробив ще два другі рядки:

*»Щасливі там люди,
Блаженна сторона!..«*

І в це повірили легковірні українці та стали себе вважати за щасливих, а свій край за блаженну сторону.

Кажуть, що як тільки розвиднілось, а баби вийшли воду брати, — пізнав поет свою помилку, але не міг її направити, бо в якійсь вуличці дістав колом по голові й перенісся на той світ, що

й добре зробив, бо ніяких не мав документів при собі.

Поет згинув — твір його остав. А разом з твором остала й віра в мир і тишину, в щасливість і блаженну сторону в нашій славній Україні.

Придивімося тепер, скільки правди є в поетових словах, коли приложити їх до нашого життя.

Зачнемо з кінця. З одиниць складається родина, з родин село чи місто, з сіл і міст — нарід цілий.

Одиниця...

Чи хто бачив уже українця, що був би сам зо собою в мирі й тишині? Признаюся, я ще не бачив. Вічна йде сварка в його душі, куди не ступить, що не подумає. Свариться там комуніст із монархістом, а обидва з демократом, лається скупар з противником, безбожник з боговгодником, хрунь з патріотом, лінох з роботящим, злодій з поліціантом...

— А я тобі кажу, що большевики захоплять цілий світ.

— Тю-тю, дурню! Вони не тільки не захоплять, але й самі луснуть, як вош на морозі. А по них прийде гетьман в Україні, а цар у Росії.

— Ви обидва ліпші соломони... Ні комунізму не буде, ні монархія не вернеться. Прийде демократичний лад і тоді настане мир і тишина.

— Який може бути лад, коли всі хочуть правити, — кепкує большевик.

— Який може бути лад, коли всі хочуть їсти? — відгризається демократ.

— Треба такого ладу, щоб не всі правили,

а всі мали що їсти! — заявляє монархіст.

— Сховайся зі своїм монархізмом!

— А ти зі своїм комунізмом!

— Дурак!

— Ти сам дурак!

— Ви обидва!

— І ти також!

І вже пішло між ними, аж бризки летять...

— Як я ці гроші видаю! Нині цілого злого розтратив!

— Ніби то злотий такі гроші! На те й чоловік живе на світі!.. От ще маєш трохи грошей: за-скоч до коршми. Свіже пиво. Піна, як сметана.

— Недочекання твоє!

— Ей, а може таки вступиш?

— Не вступаю!

— Дурний, сам собі жалуєш?!

— Вступаю, але тільки на одну шклянку.

— Випий дві, не пошкодить!

— Ні, не випю!

— Випеш!

— Не випю!

— Випеш!

— Не хочеться мені!

— То не пий!

— А власне на злість тобі випю. При п'ятій шклянці йде сварка за шесту, при десятій за одинадцятую. Скупар з розтратником ніяк не можуть погодитися.

— Якби був Бог, то не дивився б однодушно на мою кривду. Десь людям, як по маслі, а мені як з Петрового дня.

— Не хули Бога. Свята його воля. Видно, кара за гріхи...

— І які до біса, мої гріхи?

— А пиятика, а карти, а дівчата, а бійки на весілля, а процес за ґрунт з рідним братом...

— Говорила-їхала... що то мені за гріхи!..

— Я на політиці сліпий. Всеодно, хто вийде послом. А фіра дров таки щось значить.

— А сумління, а встид?

— Не зачіпай мене. Сумлінням не напалю, а стидом не наїмся.

— Чекай, буде ще тебе палити сумління і стиду наїшся...

— Ніби то я один буду?...

— А як один?

— Я твердий чоловік — витримаю. Хто зна, може ще й війтом зроблять.

— О, я не допущу, щоб ти продавав голос.

— Я не продаю, я позичаю.

— Ти хрунь!

— А ти дурак!

— Тому дурак, що свого тримаюся?

— Тому, що не хочеш собі добра.

— Не мав Юда добра зі своїх срібняків!..

— І нащо ти цю гилячку з воза тягнув?!

— Як нащо? В господарстві все придасться.

— Але вона чужа!

— Яка там чужа? Сусідова!

— Ех, злодію, злодію!

— Що вже те, то брешеш. В нашій родині злодія не було.

— Далі скажеш, що і в селі не було?

— А таки ні!

— А чомуж коні пропадають?

— Люди самі крадуть...

Оттак то йде люта сварка в душі одиниці то за те, то за це, а мир і тишина такі рідкі гості, що майже ніколи там навіть і не заходять.

А в родині!! Чи рідко так буває, що дочка стає з язиком до матері, а син з дручком до батька?

Дочка каже:

— Ви мене, мамо, не будете розуму вчити. Я вже таких розумних виділа.

А син (коли вже тато переписав на нього ґрунт):

— Ей, тату, не доводіть мене до злости, а то як возьму ґралі!..

Це так на селі. В місті родини менше щиро говорять, але всетаки язика в роті не занедбують.

Там дочка каже:

— Було мене на світ не приводити, як не маєте в що вбрати! Сид між люди показатися!..

— Покарав мене Пан-Біг такою відьмою. Деся у других дочки до людей подібні, а в мене!..

Вона ніби трохи навгад про інших дочок, бо й інші не подарують своїм мамам.

Син у місті, то вже таки куди не брати, а делікатніше до батька говорить. Про ґралі ні згадки. Трохи воно й тому, що ґралів у місті не вживають.

Син каже:

— Не люблю, тату, як хто дурниці говорить. Але я вам не дивуюся, бо ви старі. Смішно вимагати від мене, щоб я оглядався на те, що тяжко

за гроші. Прошу раз на все зрозуміти, що потребую і вбратися і між люди піти.

Коли чоловік верне з коршми до хати, то і в місті й на селі тікає мир і тишина, куди очі несуть. Тільки причини цієї втечі тут і там дещо відмінні.

В місті чоловік скидає черевики ще на сходах, щоб тихіше закрастися до ліжка. Але рідко коли йому це вдається. Нема більше чуйного со-творіння, як розлючена жінка. Ледви переступить чоловік поріг, а вже на нього валиться буря з гро-мами. Бурю роблять слова, а за громи служить домашня посуда, до тарелів включно.

На селі поворот на лоно родини відбувається дещо інакше. Чоловік грюкає дверима і вже від порога кричить:

— Жінко, хто в хаті господар, я чи ти?

— Хто?! Та ти, чоловіче!

— Ану, скажи, що ні!?

— Коли таки ти.

— А спробуй сказати, що ні. На мою думку жінка могла б безпечно сказати, що ні, бо сьак, чи так, своє дістати мусить. Як не за одно, то за друге, як не за щонебудь, то за дурно. Так воно з давен-давна водиться і не швидко переведеться, бо народ консервативний. Любимо пошанувати традицію і предківські звичаї.

А тепер приглянімось, як виглядає »згода не в семействі«, але в громаді.

— А яка ваша думка, Петре?

— Я гадаю, що так не повинно бути.

— Що не повинно?

— Та то, що ви говорили!

— Щож я говорив?

— Я там добре не чув, але... гадаю, що воно не так!

Або!

— Він?!.. Він мав би бути війтом?

— Чому ж ні? Розумний...

— Таких розумних є досить у громаді, також війтами можуть бути.

— Хто такий?

— Чи один! — (і вдає, що не про себе думає). — Я на нього голосу не дам, щоби він ще так раз розумний був.

— Зле кажете, куме... Треба нам триматися, бо може вийти хрунь.

— Як біда, то ви тепер до мене. А чому мене не радилися, як ставили його? Нехай собі, що хоче буде, я за ним не піду.

Так само воно є при виборі виділу читальні, кооперативи, чи «Сільського Господаря». Свариться наше село, аж любо, аж хати трясуться, аж вороги сміються. Коли прийде за щонебудь одностайною лавою стати, то все в цій лаві знайдеться щілина, крізь яку можна пролізти, знайдуться добрі люди, що ще допоможуть пролазити. І лізе крізь ту щілину всяка дрань у наше село, щораз то більше розколює лаву, так, що декуди з лави тільки тріски валяються.

Місто наше виросло зі села, тому і в ньому така сама «любов» до згоди в семействі, як і на селі. А що воно більше живе ширшим життям, то й має частішу нагоду об'являти те. Тут і надзірні ради і виділи і комітети і депутації і делегації, збори, наради і конференції, президенти, голови і директори, відпоручники, заступники і референти... Всюди, на всім і на всіх можна язик

11.547

наострити, коби тільки Господь милостивий давав здоровля і час. Видно, що Бог дає одно і друге, бо острять собі язики наші міщухи, аж серце радується. Є в нашій благословенній країні міста, в яких уже не партії, не групи скачуть собі до очей, а поодинокі, хто кого захопить. Старий, шляхотний клич: »Один за всіх, а всі за одного«, змінили на: »Один на всіх, а всі на одного« і тримаються цього твердо.

Був я недавно в одному нашому місті. Рідко коли заїжджаю туди, хоч маю багато знайомих. Приїхав, зайшов до одного і вийшов з ним на вулицю. Здибає мене другий знайомий і кличе на бік.

— Бійся Бога! І ти з таким чоловіком не стидаєшся по місті ходити!?

— Або що? Вкрав що, схрунив!?

— Вкрати не вкрав і ніби не схрунив, але... знаєш... то непевний тип.

А коли я вернув до першого, він і собі вивірився на мене:

— Чого ти з таким дурнем балакаєш? Раджу тобі з ним не сходитися!

Думаю собі: посварилися двох людей... Буває.

Але пополудні стрів я третього знайомого і він зразу почав давати мені поради:

— Ти тут рідко буваєш і не визнаєшся в наших відносинах. Я нині рано бачив тебе з одним, а потім ти балакав ще з одним. Добре зробиш, як з обидвома перестанеш говорити. Нема з ким.

Вже вертаючи з цього міста, здибався я в залізниці з четвертим, який на трьох попередніх »вішав пси« не гірше, як вони на себе. Думаю, що пятий говорив би на всіх чотирьох, шостий на пя-

тьох, а останній українець на ціле місто. »Нема правди на світі, тільки в мене і в Бога трошки«. — Стара приповідка, але вічно жива і вічно свіжа. З громадян міст і сіл складається нарід. Як же інакше може виглядати наше національне життя, коли і рідинне і громадське так представляється.

Водиться за чуби наше плем'я від непамятних часів і диво, що ще досі не всі українці лисі.

Сварилися наші князі, як ішли на половців — не дивниця, що потім Ярославна очі виплакувала на мурах Путивля, бо її ясне сонечко — Ігор, заскочив у таку халепу, що ледви вибрався з неї і то в темну ніч та ще мусів різні штуки витинати. Сварилися потім, як ішли бити над Калку татарів і договорилися до того, що татари на їх плечах конячу печеню їли, кумисом попиваючи. Після того вийшла сварка за те, хто перший почав сваритися, а перестали сварку аж тоді, коли вже не було кому її продовжати.

По князях прийшли гетьмани, а по гетьманах таки ми самі й досварилися до того, що маємо. А маємо, як знаєте, дуже багато.

Здавалося, по нещасливій Визвольній Війні, що люди трохи забули язика в роті. Але це тільки так здавалося. Нема страху, щоб слова старої пісні, хоч на короткий час, сповнилися.

Скаже хтось: »Що партії сваряться, то це не дивота. Всюди таке буває!«

Правда, — буває, але в світі знають люди якусь міру, а ми, то вже широко, як степ, безмежно, як Сине Море...

Гуде наша країна, як сади в маєвий вечір. Сваряться люди за спосіб, за форму, за зміст, а коли таки зовсім нема за що, то так — на хвалу

Божу. Не дивляться, що за той час тягне чужий з нашого подвіря, що може, а щоб легше було тягнути, ще й додає нам охоти до сварки.

Коли знайдеться якесь лихо, то ми його не усуваємо, а передаємо на сусідів, а сусіди ще на сусідів і так далі й так далі. Зовсім так, як з тим каменем на полі.

Кажуть, що коли наш чоловік оре, а знайде камінь на своїй нивці, він не викине його на дорогу, тільки на поле сусіда. А сусід також зробить те саме і так цей камінь мандрує з нивки на нивку, аж за якийсь час знов опиниться на своїм давнім місці. Тут він трохи відпічне і наново починає свою мандрівку.

Так воно є в нас на кожній ниві нашого життя, від коли списана наша історія, а думаю, що й перед тим не гірше було.

Чоловік, що впав з місяця, запізно пізнав свою хибу. Пісня, яку зложив у тиху ніч, розійшлася швидко по всій Україні й не можна було її завернути. А то напевно змінив би її, щоб була більше підхожа до нашого життя, натури і звичаїв.

Думаю, що вона виглядала б так:

*»Де сварка в семействі,
Де втікла тишина,
Нещасні там люди,
Проклята сторона.*

*Ім Бог не помагає,
І лихо посилає,
І з ними не живе!«*

Галактіон Чіпка,

НА ТОРЗІ

(Образок з малого містечка)

— Газдине, що вам дати за цих трое курят?
 — Дасьте, пані, девять шісток тай беріть!
 — Не варті стільки, бо малі й худі. Дам без торгу сім шісток і п'ять грейцарів. Берете?
 — Ні! Ви, видно, не годували ніколи курят, коли так мало даєте.

— Годувала і тому знаю, що більше не варті. Отже не дасьте?

— Ні!

Пані відходить в одну сторону, селянка в другу. До пані приступає жидівка.

— Я пані куплю ці курята, але дасьте мені зарібу п'ять грейцарів?

— Дам! Купіть!

— Газдине-е, чуєте? — кричить жидівка. — Зачекайте!

Газдиня стає. Пані підходить ближче і прислухується розмові жидівки і селянки.

— Ті горобці на продаж?

— Які горобці?! — обурюється газдиня.

— Ну, ці курята. Ой, йой! Що то за курята?!

Піря і кости! Тримайте їх добре, бо з вітром полетять.

— То не купуй, коли тобі не до вподоби!

— На щож ви їх принесли до міста? На показ? Нема чим хвалитися. То стид для порядної господині такі курята виносити на торг.

— Чого-ж ти хочеш від мене? Хіба силую тебе купувати? На що купуєш?

— На що купую? Я підгодую собі й потім заріжу. Ну, що вам дати?

— Вісім шісток.

— Вісім шісток?! Хіба разом з вами! Що ви собі так дорого рахуете? Це піря, чи лаби?

Жидівка виймає з кишені шість шісток, бере курята у запаску, притримує їх одною рукою, а другою дає селянці гроші. Селянка числить.

— Чи ти, паршива Суро, здуріла, чи що? Мені вже давали сім шісток і п'ять грейцарів!

— Що я тому винна, що ти така дурна і не брала?

— Ти сама дурна, помийнице! Ади! Шість шісток дає! На! маєш свої гроші і віддай курята! Ще чого не бувало!

— А кілько-ж ти хочеш?

— Казала-ж я тобі, що вісім шісток.

— Ну, й як? Нічого не спустите? Це по якому? Як у великих панів: що їм заправлять, то платять?

— Спущу два грейцарі.

— А я наложу два грейцарі. На, маєш!

Шість шісток все ще лежать на отвертій долоні селянки. До них докладає жидівка два грейцарі. Пані стоїть з боку, усміхається і думає собі, коли люди почнуть числити на корони і сотики.

За двадцять літ не привикли і числять по давньому.

Селянка сердиться.

— Віддай курята! Ади, забрала курята, як свої, у запаску, і кепкує собі з христіянина! По два грейцарі накидає!

— А ти по кілько спускаєш?

— Мені вільно, бо курята мої!

— Ну, і мені вільно, бо гроші мої. А я вам кажу, газдине, щоб я так щасливо до своїх дітей вернула, що ці курята не варті більше, бігме, що не варті. То, що я вам даю, ніхто вам не дасть. Аби я так щасливий день мала!

— Що за жидівська напасть на мене! Віддай курята, паршива! Раз кажу тобі!

— Та що ти все: »паршива тай паршива«! Яка мені газдиня зателепана! Від поросят прийде і не вміє з людьми по людськи говорити! Чи я в тебе хліба просила, аби ти мені так казала? Твої курята, а мої гроші. Тут нема жадної ласки.

— Та бо ти, Суро...

— Я не є ніяка Сура, я є Рухля! (Жидівка змінює голос на ласкавіший). Слухайте, газдинько, чого ми будемо перечитися? Докину вам ще три грейцарі, — на? маєте! Най страчу! Разом шісдесят пять грейцарів. Чекайте, порахуйте! Це корона, це шістка, а це пять — і будьте здорові!

— Гов, чекай! Ади, вже би йшла! Таж та пані, що он-там стоїть, давала мені цілу шістку більше. Може купить тепер?

— Тепер не кунить, бо я вже купила. Бувайте здорові!

Селянка перечислює ще раз гроші, потім оглядається і бачить, що жидівка йде просто до

пані, передає їй курята, бере від неї гроші й відходить.

— Прошу пані! — відзивається селянка.

— Що там?

— Коли ви взяли мої курята, додайте ви мені шістку!

— Яким правом? Адже я у вас не купила! Сім шісток дала я.

— Але я стратила.

— А мене то що обходить, коли ви такі не мудрі?! Адже я вам давала 75 грейцарів!

Пані хвилинку надумується, потім витягає десять сотиків і дає селянці.

— Пять грейцарів жидівка заробила, а пять вам даю, щоб разом було так, як я перше вам давала. Але скажіть мені зате, чому ви жидам скорше і дешевше продаєте, як нашому чоловікові?

— Бо жиди ліпші на руку, це відома річ.

— Як ліпші на руку?

— Ведеться ліпше: чи худоба, чи кури... як їм продаш.

— Адже ми, христіяни, ліпше платимо?

— Та ліпше.

— І чому-ж нам не продаєте? Ми не торгуємося, не ганьбимо.

— Та бо це, прошу пані, жид уміє якось так на розум поговорити. Ти йому слово, він тобі два... А з панами делікатно, не можна нічого сказати, нема торгу.

— Адже ганьблять вас жиди.

— Ну, тай ми їм не жалуємо. Так, знаєте, — пані, якось веселіше. А перше діло, що ліпші

на руку. Це, хоч кого спитайте, то вам те саме скаже.

— Коли так, то нехай вас зневажають далі! Майтєся гаразд!

— Дай, Боже, здоровля!

Осип Маковей.

(1913. р.).

ЗА НЕБІЖКИ АВСТРІЇ

(Гумореска)

Генерал-майор Йоган Кіфер був відомий у цілій австро-угорській армії, як один з найздібніших і найліпших генералів. Високий, сильно збудований чоловічина, з благородною душею, чемний до кожного — так своїх начальників, як і підвладних.

Змістом нинішнього оповідання є випадок, що трапився підчас інспекції, а який — присягаю — є в 100 відсотках правдивий. Генерал Йоган Кіфер був командантом дивізії кавалерії, що стаціонувала в малій місцевості в Сирії. Одного дня дійшло до його відома, що в 17. полку гузарів, який входив у склад його дивізії, трапився — всупереч його найстрогішим інструкціям — випадок, що один старшина побив жовніра (просто сказавши — гузар дістав по пиці). Пан генерал довго не надумувався, тільки найближчим поїздом удався до місця постою полку, в яким випадок трапився. Прибувши на місце, скликав вищих старшин полку (полковника, майорів і ротмістрів) і спокійним та чемним тоном — як це було в його звичаю — почав промовляти:

— Мої панове! Живемо тепер в століттю дитини, і моїм бажанням є, щоб з моїми гузарами обходилися, як з дитиною.

Чемний тон генерала додав духа старшинам. Один з них (саме той, що був вмішаний в аферу побиття) виступив і відозвався такими словами:

— Пане генерале, голошу слухняно, що вояки нашого полку рекрутуються переважно з далеких лісних околиць Семигороду. Справдішні медведі! Як когось замкну до арешту, то кладеться на при-

чі й курить файку, щасливий, що не мусить чистити коня. Ви розумієте, пане генерале... — часто трапиться, що нема іншої ради, як тільки... стягнути рукавичку... і... такого драбугу... сохрaнь, Боже... зовсім делікатно... навернути на шлях обов'язків...

— Ні, пане ротмістре, ні! Трикратно ні! Навіть в найбільшій драбузі є якесь здорове зернятко і тільки тоді можна з тих людей виховати правдивих вояків, якщо зуміємо розбудити в них амбіцію й почуття честі та обов'язку... Будь ласка, пане ротмістре... Прошу мені представити цього жовніра, з яким, як кажете, не можна собі порадити. Саме на ньому я бажаю вам доказати, панове, приклад, як я собі бажаю, щоб поступати з жовнірами.

— Пане генерале, голову слухняно, це є паршивий циган, просто сором показати його на світ Божий...

— Нічого не шкодить, пане ротмістре... Хочу його негайно побачити.

Спровадили цигана й виявилось, що заява ротмістра не була далека від правди... Він був більш подібний до свині, як до чоловіка, брудний по самі вуха, як пес на ловах, який виліз з болота... Одним словом — ходячий викид совісти, одягнений в однострій вояка.

Генерал привітав його голосом, що нагадував тони флету.

— Ходи ближче, мій сину, нічого не бійся... А знаєш — хто я є?..

— Пан диві... Пан диві... високоповажаний пан дивізіо...

— Зовсім добре, мій любий, так дивізіонер, я

є дивізіонер, а ти — неправда? — ти є циган... О, не маєш чого соромитися, мій Боже, яке гарне є життя такого цигана... під вільним небом, в про-
вівнім шатрі... Якби я не був генералом, хто знає... але не говорім про це. А тепер скажи мені, мій коханий, як я називаюся?

На це гузар, якому це вбивали тисячі разів в уха, гукнув:

— Екслекс фельшаль-ляйтнант Емміх Плен!

— Але-ж ні, мій сину! Вислухай мене уважно. Ексцеленція фон Плен був моїм попередником і по сороклітній службі, повній слави, на жаль, перед-
часно зійшов з цього світа. Його ц. к. апостоль-
ська Величність призначила мене вселаскавіше на його наступника. Бачиш! Тепер я тут стою перед тобою, я — генерал-майор Йоган Кіфер — твій дивізіонер. Отже, мій хлопче, як називається твій теперішній дивізіонер?

— Екслекс фельшаль-ляйтнант Емміх Плен.

— Якке-ж то, цигане? Не віриш мені? Пан полковник, панове майори, панове ротмістри — всі посвідчать, що ексцеленція фон Плен уже не живе. Вже нема його на світі... забудь про нього... він вже тебе обходить тільки (тут голос пана ге-
нерала піднявся), що торічний сніг, а на його місце прийшов я, твій теперішній дивізіонер Йо-
г-а-н К-і-ф-е-р. Отже ще раз: Як називається твій теперішній дивізіонер?

— Екслекс фельшаль-ляйтнант Емміх Плен.

Генерал обтер піт з чола. — Це, на правду... — бурмотів — це є... — По хвилині почав знову, усміхнений, добродушно й жартівливо:

— Спробуймо з іншої бочки. Гузарє! Маєш батька?

— Ні.

— Мій бідний хлопче! Але в кожному разі ти мав батька? — Ні.

— Натурально, ти мав батька, дурню!.. Ну, а тепер він не живе. На його місці ти живеш. Так само є зі мною. Ексцеленція фон Плен умер, замість нього я тут є, генерал-майор Йо-ган Кіфер. Бачиш, тут перед тобою стою я — Йоган Кіфер. Як я називаюся?

— Екслекс фельшаль-ляйтнант Емміх Плен.

— Ти! — закликав грізно генерал. — Вважай, що я говорю! — Прошу спокійно! — сказав, звертаючись до старшин, які стояли, як статуї, здуюючи в собі сміх. — Вже я це з нього видобуду. Не хочу тільки підносити голосу. Ще раз зачемо від початку. Вважай! Ти є гузар — так? Гарно, мій хлопче, — такий сам гузар, як я — так — не гляди на мою рангу — гузар! Ти гузар — і я гузар. Бачимося нині перший раз, стрічаємося в касарні — два гузари. І я хочу знати, як ти зовешся, а ти хочеш знати моє прізвище. Вважай, зачинаємо... Сервус, колего! Як називаєшся, любий цигане?

— Йоган Кіфер!

В цьому місці генерал витягнув правицю і луснув цигана з цілої сили в лице. Луснув з правого боку, повторив з лівого — і вже приготівлявся до третього удару, коли нечаяно прискочив з боку ротмістр фон Тополя й шепнув до вуха генерала:

— Пане генерале! Одно слово — цей чоловік... не пораджу... називається на правду Йоган Кіфер.

Цілий цей рік пан генерал не показався на інспекції в 17. полку гузарів.

Рода-Рода.

МУЖИЦЬКА АРИТМЕТИКА

— Чи немає у вас, Василю Івановичу, якої газети, або книжки? — питає хурщик*) Антін монопольщика, завязуючи в хустину гроші за хуру.

Василь Іванович, панок середнього віку, червонопикий, з круглим животом, потягнув цигарку й пустив хмару диму.

— А навіщо тобі книжка? — трохи помовчавши, спитав він, насупивши ріденькі брови.

— Побавився б трохи святом, а то забув, коли й книжка була в хаті — одмовляє Антін. — Мабуть і азбуку забув уже.

— То тобі велика шкода від того? Як сказати правду, то пусте, оте діло — книжки читати! — став казати Василь Іванович. — Та зовсім воно й не личить мужикові.

— Звісне діло, хіба треба, щоб нам були книжки в голові? — згоджується Антін, — часом за роботою нема коли вгору глянути, не то в книжку!... Та чи не знайшлосяб щонебудь для мене — знову каже Антін, трохи переждавши, почитавби трохи по обіді, щоб не скучати.

— Хіба от що — подумавши, сказав монополь-

*) хурщик = фірман

щик; — я винесу тобі псалтиря. Для свята більше підходящої книжки й не знайти.

— Псалтир є в мене, Василю Івановичу — мовив Антін. — Чи немає якої-небудь іншої?... Може є така, що пише про Думу*), або про землю?

Василь Іванович скосив набік заскалене око й закусив губу.

— Таких книжок, як ти кажеш, у мене, братіку, не водиться. За такі книжки — знаєш куди тепер ховають? — Василь Іванович суворо глянув на Антона. — Стережись, Антоне, тих книжок, як вогню — по приятельському раджу тобі. А коли вже припала тобі така охота читати, то подожди — я тобі дам іншу книжку.

Василь Іванович пішов у другу кімнату, відчинив шафу і став ритися в купі якихось паперів та книжок. Витягнувши зі споду старенький, в обшарпаних палятурках, задачник Євтушевського, він обмахнув на ньому порох і виніс Антонові.

— Оце тобі, Антоне, книжка, — казав Василь Іванович, віддаючи йому задачник. — Не пуста яка-небудь — корисна книжка! Тут усяка тобі задача — немов загадка: наморочиш голову, поки ладу добереш.

— Спасибі, Василю Івановичу, — сказав Антін. Відтак узяв, не роздивляючись, під руку книжку, попрощався й пішов із хати. Василь Іванович стояв біля дверей і довго дивився йому вслід. Потім тихенько захіхикав і тикаючи пальцем у двері, шипів крізь зуби: »Ото тобі книжка! Хаме! Читай, гадюко, читай! Там тобі буде й про землю й про Думу«.

Веселий і радий, усміхаючись у руденьку борідку, пішов він до другої кімнати обідати.

*) Дума — парламент передреволюційної Росії,

Одпочивши по обіді, монопольщик узяв палицю й пішов на проходку. Йде Василь Іванович селом, палицею підпирається. Біля дворів і хат сидять гуртками жінки й чоловіки, гомонять собі. На моріжку пустують дітлахи; співають десь дівчата. В селі немає більше »панів«, крім Василя Івановича і він почуває себе тут маленьким князьком. Люди низенько йому вклоняються і він привітно киває їм головою. Йому так приємно бачити почтивість до своєї особи.

Ось іде селянин Литовка — який здоровенний мужичура, а як покірно вклоняється, мов той дуб у час негоди.

Догадується Василь Іванович, чого так хилиться перед ним Литовка: підходить речинець платити вексель, а грошей мабуть тонко...

»Нічого, подождемо, — думає він, — аби проценти в свій час виплачував«.

Іде далі Василь Іванович, мугикче собі під ніс щось божественне, хозяйським оком по селі роздивляється — чи немає де непорядку.

Награв на дітей, щоб не пустували і зачепив молодицю, що вийшла до колодязя по воду.

Дійшов до Антонового двору. Бачить, у вишнику біля хати сидять люди, гомонять, сміються. Між ними — Антін з книжкою.

»Ага, книжечку мою читають — подумав Василь Іванович. — Ну, нехай собі читають«.

Спинившись проти вишнику, він спитав:

— Ну, що? Як книжечка — подобалась?

— А нічого собі! — одмовляє Антін. — Веселенька книжечка!

— Ну, читайте, читайте собі! — промовляє Василь Іванович і йде далі.

»Веселенька книжечка! Гевали! Гевали! — сміється він сам до себе. — Їм, що не ляпать язиком, аби ляпать. Та ще й іржуть собі! І що там вони знайшли такого смішного в рахунковій книжці?»

Потім йому стало цікаво послухать. Звернувши з дороги, непомітно підійшов він до тину і став крадькома прислухуватися.

Слухає — Антін читає по складах.

»Крестьянин об'язался перевезти из города 50 ламп с тем условием, чтобы за каждую доставленную в целости лампу платили ему по 5 коп., а за каждую разбитую висчитывали с него по 1 р. 20 коп. При перевозке 3 лампы разбилось. Сколько заработал крестьянин за доставку ламп?»

Антін, дочитавши задачу до краю, підняв червоне від натуги лице й веселими очима оглянув слухачів:

— Питає: скільки-то він заробив! — сміючись, своїми словами переказує Антін.

— Мабуть багато заробив! — сказав борода-тий дід у білих штанах; далі вийняв з рота люльку й зареготався.

— Не скажу вже, скільки він там заробив, тільки знаю, що як стане так заробляти, то скоро й останньої коняки збудеться — додав руденький і жвавий Охрім. — Хай йому біс із такими заробітками!

— Це чи не буде таке саме — став оповідати дід у білих штанах, як назаробляв Захарків парубок у якономії. Пробув тиждень біля молотилки у пана, приходить у суботу ввечері додому. »Ну, — каже батько, — давай же оце сину гроші: завтра поїду в місто, там дещо купити треба«. А він став

та й каже: »Оце хоч бийте, хоч лайте, а грошей не приніс ні шага«. А батько: »Де ж ти, сучий сину, дів? Загубив, чи може вкрали?« »Не так булоб мені шкода, колиб я загубив, або вкрали, а то зовсім і в руках не держав«... Потім і розказує, що там щось поломилось біля віялки, а вину на нього склали. Прикажчик вилаяв було на всі боки і при рощоті не дав ні копійки та ще й наказав, щоб приходив одробляти той збиток, іще на тиждень. А батько слухав, слухав, а далі й каже: »Отак, сину, завжди заробляй, то скоро хазяїном станеш...«. То чи не стільки заробив, кажу, і той на лямпах, як цей за віялку? — закінчив дід.

Усі засміялись.

— Лямпа — річ делікатна — казали другі. — Торохнеш возом — наробиш скла. І понесла його лиха година на такий зарібок!

— Підеш і на такий — сказав похмурий чоловік, — коли в хаті може й шматка хліба немає.

Обміркувавши справу з лямпами з усіх боків, люди примовкли, і Антін, узявши книжку, став читати далі.

»Он яке діло!« — подумав Василь Іванович і став прислухуватися ще пильніше.

»У помещика було — читав далі Антін — в одному куске 857 десятин землі, в другому на 130 десятин більше, чем во втором. Сколько десятин земли было у помещика?«

Прочитавши задачу, Антін став пояснити по своєму:

— В одному куску, — каже, — було аж 857 десятин, а в другому ще більше на 130, а в третьому й того більше!... А потім іще й питає — тут

Антін підняв палець догори й прищулив око, — скільки ж то тієї землі було в пана?

— А мабуть, чи не більше було, ніж у всієї громади нашої! — каже, всміхаючись один з гурту. — Колиб оце на всіх нас хоч один той кусочок, то булоб і нам і дітям нашим.

— Ото кусочки! — моргнувши оком, сказав Охрім. — Це не те, що в тебе, або в мене: з такими кусочками можна хазяїнувати! А колиб йому в одну руку опруг та в другу пів опруга, а в третю — й зовсім дасть-біг, — отодіб нехай він похазяїнував! Поневолі пішовби лямпи возити!

— А добре булоб знати, скільки-то прийшлосяб на двір, колиб усю оту землю та поділити між нашими громадянами? — проказав похмурий чоловік.

Далі Василь Іванович уже не міг стерпіти. Вийшовши зза тину, він почав докоряти людям:

— І навіщоб ото я таке базікав язиком? Тож книжка написана зовсім не для того: по ній треба вчитися арифметики, а ви ка-зна-що витіваєте. Коли так читати, то краще зовсім не читати!

— Та ми, Василю Івановичу, читаємо так собі, з нудьги — виправдувалися люди, — аби чим час загаять.

— То не краще булоб з нудьги взяти та полічити, скільки вийде в кожній задачі? — наставляв Василь Іванович. — Тож на те вона й є — арифметика!

Передні чоловіки сиділи і вдавали, що ніби ввічливо слухають Василя Івановича. А позаду Охрім накигував бровою своїм сусідам і стиха гомонів:

— Це, виходить, така арифметика: панові зво-

зять хліб з поля, а мужиків нема з чого возити, то мороч голову, скільки-то всієї землі у пана!

Кілька душ пирснуло зо сміху, але здержались, щоб не зареготати голосно.

— Бачте, — казав далі Василь Іванович, почувши сміх, — смієтесь, а самі не знаєте з чого. А я знаю, що ні один з вас не доведе до ладу задачу!

— Де вже нам! — казали передні. — Ми люди малограмотні, або й зовсім неграмотні: куди нам полічити отаку силу!

А Охрім казав далі своїм сусідам:

— Це, скажемо, так. У тебе, Микито, скільки землі? Два опруги? Ну, і в мене щось біля того. От зійшлися ми, тай балакаємо: а давай будемо лічити панову землю, коли своєї кат-ма. Ти скажеш: стільки у пана землі! А я скажу: ні, стільки! Ти скажеш: брешеш, бо стільки, а я скажу: ні, ти брешеш! Потім ти мене цап за чуба, а я тебе по уху — і пішла арихметика! А ось Грицько йде, та й питається завіщо то люди бють-ся, чи не за батьківщину часом?

Усі реготалися, вже не здержуючись. Василь Іванович став сердитись.

— Варнякаєте ви таке, що воно зовсім не до діла. Я-ж вам кажу — намагався він пояснити, — що в задачнику тільки так пишеться про когонебудь, аби було над чим рахувати.

— То оте-ж саме й ми кажемо — перебив його Охрім. — Коли вдома чорт-ма чого рахувати, то давай...

— Тьфу! — плюнув з серця Василь Іванович. — Ти йому: тату, а він тобі кату! Давай сюди книжку! — крикнув він до Антона і трохи не

силою вирвав її в нього з рук. — Вам книжки читать?... Вам хвости волам крутити! Ото ваша книжка!

Василь Іванович повернувся й пішов від гурту. Всі реготалися.

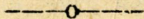
— Знаєте, Василю Івановичу, — крикнув Охрім вслід монопольщикові, — колиб довелось нам ділити ваші 90 десятин, то можеб таки поділили по своїй, по мужицькій арифметиці.

— Чи й поділилиб! — підхопив сумний чоловік.

Василь Іванович зразу спинився, мов його хто сіпнув за полу, обернувся щось казати. Потім плюнув і мерщій подався до своєї монополії.

— Бач, як закрутив носом! Видно, не дуже до смаку прийшлась йому мужицька арифметика! — казали, сміючись люди.

— І звідкіль принесла його нечиста сила! — казали другі. — Тільки де два-три чоловіки зйдуться, то вже й його чортяка, хоч-не-хоч, унесе туди! Не дав і начитатись уволю. А шкода: втішна була книжка.

АГА, БУДЕШ?

або: Як хазяїн став коровою...

— І не пив, і не наїдався багато, — тільки ваганку*) й ізів, — а отаке наснилося... Що вже попокричав, що попостогнав уві-сні, так бодай і не згадувати...

— А що скоїлось, Кіндрате Йвановичу?

— Та таке скоїлося, таке зчинилося, що як ізгадаю, так млію... Під серцем тільки — тріп-тріп-тріп — у голові туманіє, й за одвірок, щоб не впасти, хапаюсь.

— Помолився Богу та й ліг... У коморі на кожушині... Недовго й ворочивсь... І от, хай Бог простить, сниться мені, ніби я — моя ж таки »Мура« — корова, не до себе рівняючи, ніби я... А моя »Мура« там ніби не »Мура«, а ніби я, Кіндрат Стерня... Йде вона до хліва, бере налигача**, налигує мене й веде напувати. А воно січень, холодище — так птиця падає.

Іду я до колодязя — реву... Змерз, як березова брунька... Реву:

— Не напувай мене холодною водою, бо за-клякну...

А вона не розуміє... Тика мордою моєю в корито, а там не вода, а крига....

Напився — реву, бо чую, замерзаю, зовсім замерзаю...

Веде мене до хліва, привязала до ясел, кинула січки, дала коліном у черево:

— Іж, чорти б тебе були взяли...

А, в хліві вітер аж, гуде... Як дуне, так ніби в тебе яка чортяка сто голок устромила... Тупцююсь я на місці та:

— А та-та-та! А, та-та-та!

А потім, як зареву:

— Ой, рятуйте! Ой, хто в Бога вірує?!

Йде моя »Мура« в моїй кожушині, в повстяках та в кролячим капелюсі:

— Чого ревеш?

— Та помилуйте — кажу, — хіба ж можна скотину в такому хліві в такі люті морози держати? Пропаду! Йй-бо, пропаду!

— А я — каже — пропала? Я три роки, бодай тебе були вовки зіли, мучусь у цім хліві. Я три роки дрижу, як у пропасниці! Приймись!*) Пані яка...

Та по клубах держалном — трісь.

— Стій, стерво! Змерзла? А, закалялась... И-и-и! Неоковирна**).

Та по жижках держалном трісь.

Та матюком, мене, матюком...

— — — — —
Зирк. А жінка вже й доїти мене йде. Хочу сказати:

— Палазю! Це я! Що ти робиш?

А, вона вже сідає...

Тільки хотіла за дійку вхопитися, я й прокинувся.

Так, повірте, мокрий увесь... І дрижу...

Перехрестивсь, та оце тільки вам і розказав.

Обмажу на зиму хлів, обкладу соломою, прироблю двері... А, то хай йому аби що. Трохи не здурів.

Ага?!

*) подовгаста деревляна миска. **)шнур, яким привязують за ріг корову. *) давай, хай тебе привяжу. **) неворотна.

СЕЛЯНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ

Це ота наша селянська дипломатія, що переполітикує неодного на чотири ноги кутого міського політика.

Це той «хлопський розум», що його наш селянин з вусів вимотує і ним заганяє в кут неодин інтелігентський «параграф».

Наш селянин, як кожний добрий дипломат, нікому не довіряє, але й нікому не хоче наразитися. Ніколи не дасться переконати, його можна щонайвище намовити. Коли говорить «ні», то воно значить «так» і навпаки.

Перебуваючи якось на селі, я зговорився з одним таким «дипломатом» про нашу політику. Я був цікавий, з якою політичною партією симпатизує, то ж почав я його розпитувати:

— Ви до якої партії належите?

Він напевно добре чув, про що питаю, але це питання чомусь йому не подобалося і він, як добрий дипломат, погладив вуса, почухався за вухом і ніби не дочувши, питає:

— Га? Що кажете, пане?

— Питаюся, до якої партії належите?

— Я до того не мішаюся, — відповідає.

— Ну, всежтаки, кудись потягаєте.

— Я на того байбардзо. Отак потягаю, не потягаю.

— Но-но, за котрою?

— Куди люди, туди й я.

— Та люди різні бувають.

— Ая, бувають. Ото правду кажете.

— Ну, то ви як? Котра вам партія найбільше подобалася?

- Та, так менше-більше.
 - Ну, котра-ж більше?
 - Або я на тім розуміюся?
 - Всежтаки читаєте газети і мусите за кимось стояти.
 - Та чого мушу? Я мусу не знаю.
 - Я не кажу з мусу, але так з доброї волі.
 - Та, добра воля то є.
 - Пробую з »дипльоматом« з іншого боку.
 - А може ви до Унда належите?
 - Я? Та до Унда, не до Унда.
 - До радикалів?
 - До радикалів, не до радикалів.
 - А може ви комуніст?
 - Або я що кому зробив?
 - А може ви націоналіст?
 - Чому так гадаєте?
 - Та я не гадаю, а так питаю.
 - А, то що іншого. То що пан казали?
 - Які-ж бо ви! Та признайтеся.
 - І! Або я що вкрав?!
 - Та я не кажу, але признайтеся, за якою партією потягаєте?
 - Я за тою, де є »рихт!«
 - А по вашому, котра має »рихт?«
 - Або я на того вчений?
- Я говорив із ним отак якої пів години, захрип, впрів, звернувся, а далі махнув рукою*).

*) Це оповідання вказує, що деякі селяни ще мало політично освічені й бояться займатися громадянсько-політичними справами.

БАБА

(Совітська гумореска)

Мировий суддя, кремезний, сильний мужчина, щераз переглянув акти в шкіряній теці й глянув на стоячого перед ним дядька, з рудою, закудовченою бородою.

— Єфимію Балін, вам прочитали акт обвинувачення, ви чули?

— А чув, чув, пане суддя... Аякже... — відповів Балін, переступаючи з ноги на ногу.

— Отже і міліція й свідки свідчать, що ви до крові, майже смертельно побили свою жінку, Аксенію Балін...

Балін тільки глянув на суддю і закрутився на місці.

— Тут щось не тес... Свою бабу, не відпираюся, я таки добре витріпав... то було якраз на святого Пархомія, але якоїсь Аксенії, я навіть пальцем не рушив.

— Аксенія — тож прецінь ваша жінка! — здивувався суддя. — Як називається ваша жінка?

— Ніби жінка? — дядько вибалушив очі, старався пригадати собі. — А хто-ж то знає? Ми всі її кличемо «баба».

— Слухайте, Балін, нащо відпираєтеся? І пощо мені тут крутите, що не знаєте імени вашої жінки? Так, чи інакше суд візве Аксенію Балін і вияснить, чи то ваша жінка, чи ні.

— Кручу, — усміхнувся дядько. — Не маю чого крутити. Грошей мені за те не дають. А тільки, хто там знає, як її кличуть. На її хрестинах я не був. А вдома всі кличемо її «баба».

— Давно з нею живе?

— А хто там знає. Років хіба буде зі сорок. Ану, порахуйте. Мої внуки вже за плугом ходять. Оксинія?... Хто там знає, як називається... Тільки, як на сповіді кажу: ніякої Оксинії я не рушив.

— Направду сором, не знаєш, яке ім'я має твоя жінка. А як собака називається, напевно знаєш?

— А чому-ж ні? — здивувався дядько. — Як собаки не закликати по імені, то не прийде. Маю, знаєте, дві: »Мушку« й »Босого«. Був іще »Брисько«, але три роки тому, його розшарпали вовки... Добра була собака.

— Бачиш, пам'ятаєш цілий родовід тих собак, а імені жінки не знаєш... Коли суд. вліпить тобі рік з ізоляцією, то тоді собі пригадаєш.

— А то вже ваша воля... То тільки скажу, що податки акуратно плачу. Два роки був я при війську на форшпані... І ніякої Оксинії я пальцем не діткнувся.

— Темнота! Варварство! — обурювався суддя. — В місті не повірили б, що можна не пам'ятати імені власної жінки. Бачиш, я всі свої жінки пам'ятаю. Тепер маю жінку Марію Івановну, перед тим була Любов Антоновна, а в 23 році — Єлисавета Петровна...

— Дивіться!... — всміхається дядько і з недовірям глядів на суддю.

— Всі пам'ятаю! — хвалився суддя: — Перед Єлисаветою Петровою я зареєструвався в »Загсі« з Катериною... Ні, то чи не була Оля... Здається, Оля... Про одну, бачиш, я забув, зрештою я з нею коротко жив...

Суддя змішався і гостро промовив:

— Ну, добре, йди вже! А памятай, пальцем мені не руш Аксинії, чи як там твоя жінка називається... За першим разом вибачаємо тобі твою темноту.

Дядько вийшов, у сінях наложив шапку, а суддя все ще пригадував:

— Може Ліза?.. Ні. А може Соня?.. Хоч зі Со-нею я розвівся на весну... От припадок...

»МОЛОЧАРСТВО« (Ідилля)

»Тихесенький вечір на землю спадає«...

Це щодня... Такий уже того вечора тихесенького обов'язок...

Корівки додому йдуть, головами покивують, хвостами помахують...

Телятка з корівками біжать, помукують...

Пастушки за корівками йдуть, матюкаються...

У дворі Маринка Ваську чусикає, примовляючи:

— Цить, Васильку, цить! Мама корову видо-
ять, моняки дадуть! Цить, Васильку, цить! Та
замовчи, кістка тобі в горло!

Батько з луки прийшли, на призьбі сидять,
цигарку крутять...

Курочки на вгороді гарбузи вигортають...

»Тихесенький вечір на землю спадає«...

— — — — —

Мама зараз корову доїтимуть...

— Миню, миню, миню! Стій, гніда, стій! Трр!
Стій! Та стій, бодай ти в ката в стовпах стала!
Пилипе, та йди подерж, доки видою!

Мама сіли, за дійку вхопились — сіп!

— Виссало! Ой, рятуйте! Знову виссало! А
бодай-же твого сукиного сина путь погибла! Гони,
Пили-и-пе! Виссало! Гони, бо теля пропаде!

— Хай воно тобі здохне! Сама гони!

— Гони! Гони теля, а я того сучого сина га-
нятиму! Куди-ж ти дивився, тобі б повилазило?!
Кажі, га?!

— Та, їй Богу, не виссало, я-ж дививсь! То
воно само виссалось!

— Рибу тобі вудити, сучий ти сину! Я тебе повудю! Куди-ж ото ти тікаєш?!

— Їй Богу, не висисало!

— Прийдеш, шкуру спустю!

— Тихесенький вечір на землю спадає«...

Тато теля на мотузку гонить.

— Брички! Брички! Брички!

— Гони, Пилипе, бо пропало теля!

— Та гоню!

— Пилипе!

— Га?

— Гониш?

— Гоню!

— Виссало?

— Хай воно йому здохне!

— Та ти сам би оце випив глечиків зо три, щоб не даром бігати!

— Іди к чорту!

— А я тобі казав: вимасти дійки кізяком*) — не виссало б!

— А я тобі казала: зроби з гвіздків намордника — не виссало б...

А бузько стоїть на одній нозі на хаті, дивиться на хазяїв, сміється й думає:

— Якби оце вимазати хазяїна в кізяки, а хазяйці ремінець із гвіздками почепити — молоко було б!

— Тихесенький вечір на землю спадає«...

Ви-с-с-а-ло!

*) кізяком — лайняком.

ЩЕ ТОЙ НЕ ВРОДИВСЯ, ЩОБИ ВСІМ ДОГОДИВ»

Без дощу і бурян не росте, не то збіжжа. Так буває всюди, так було воно і в славнім селі Незгодові. Люди поорали ниви, засіяли здоровим зерном, заволочили; та що з того? — від Великодня аж до самих Зелених Свят і капля з неба не впала.

— »Бідна наша головонько! — що з того буде? — охали та ойкали Незгодівці. Вкінці вчепилися до начальника Павла Згідливого, щоби зарадив лихові. Він на то голова в громаді, повинен дбати про дощ і врожай! — Знайте, пане вийте! — каже громада, — що як не накличете дощу і ми з голоду погинемо, то при нових виборах скинемо вас з уряду.

Павло Згідливий взяв собі цю погрозу до серця. Три ночі не спав, всі глузди в долоні збирав, голову гадками-думками сушив. Перша влізла йому в голову баба-ворожка, котра — так люди між собою гуторили і напевно в то вірили — з нечистими зналася, град відвертала, дощі насилала. Вислухала баба просьбу, а може і грозьбу начальника і стала промовляти:

»Дощику, дощику!
Зварю тобі борщику,
В поливанні горщику;
Люни з неба цебрами,
Коновками, відрами.
Кедровою дійничкою
Над нашою пашничкою,
Та над житом, пшеничкою,

Хмаро, хмаронько, повна водиці!
 Засохлі ниви, ох, ждуть росиці!
 Осьвіжи поля і сіножати,
 Не дай нам марно всім погибати!

Не допомгла ворожка.

Кидали і стару циганку Чору аж три рази у став, мало не втопили, бо думали, що вона всі хмари ключем замкнула; то і це не допомгло, дощу, як не було, так нема.

Незгодівці ще гірше лютують, війта таки зараз скинути хотять. А Павлові стало жаль війтівської палиці, товче свою бідну голову, роздумує, придумує новий лік, кличе раду і громаду тай каже: Панове громадо! Одна ще є рада. Бог наша єдина поміч. Наймемо Службу Божу, чей Він Всемиловитий, нас не опустить.

— Добра рада, мудра рада! — озвався паламар Череха, — тільки треба вибрати найліпший день, коли мавби дощ іти.

— А треба, треба! — загула громада. — Можеб таки завтра, в понеділок? Чим скорше, тим ліпше! — порадив начальник.

— Лиш в понеділок ні! — озвалася майже ціла громада, бо буде йти цілий тиждень.

— То може в вівторок? — радить дальше начальник.

— І в вівторок не добре. Завтра треба коням косити, а дощ на поліг неминуха страта, — загуділи всі, що мали сіножати.

— Ну, то в середу?

— Ні! Ні! Ні!!! — забреніли школярі, — в середу нема школи, саме добре позбирати грибів, малин та ягід.

— Правда, правда! — притакнули старі.

— Най буде і так — каже Павло Згідливий. — То вже хіба в четвер?

— У четвер? Боже борони! — заверещали баби. — Таж у четвер торговий день, треба винести на торг курочку, щоб був грейцар при душі.

А дівчата і собі: — А нам треба заповлочи, цятки, чічок.

— Та як так, то вже хіба на п'ятницю відложимо — подає Павло Згідливий.

— Як то? — озвалися майстри-гонтарі. — Чи забули, що в п'ятницю в нас пильна робота — корчму покривати? Вже ліпше в суботу.

— Про мене, най буде і на суботу — сказав уже трохи сердито вїйт.

— От, вигадали суботу... Коли ж просушити шмаття — в неділю? Вже в суботу ніяким чином дощу не треба! — закричали баби і перекричали всіх.

— Трудна з вами рада! що голова, то інший розум! От, най буде на неділю! — назначив уже гнівно начальник.

— Даруйте, пане вїйте, — закинув дяк, — але люди і в погоду мало до церкви ходять, а в сло-ту, то будуть хіба пан-отець, я та паламар...

— Правду кажуть пан реєнтії! — озвалися парубки, а за ними і дівчата, нагадавши собі ще і про танець.

— Ну, то вибачайте! — сказав начальник. — Годі вам порадити, бо всі ви рябенькі і одної матери діти, одно тягне гейта, а друге вісьта...

Вїйт розбесідувався і хто знає, що ще наговорив би був, колиб не був розігнав раду, а разом і журу незгодівську дощ, що нараз люнув із хмари, котра неспостережно ізза горба вису-нулася, не питаючи нікого дозволу.

ПІДБРЕХАЧ

Дуже недобре діло брехати. Брехнею, кажуть люди, світ пройде, та назад не вернешся. Брехун собі ворог і людям зло робить. Усякий знає цю правду, однак сливе усяк бреше. Не на рівно: один бреше на всі заставки, інший бреше по трішки, оглядаючись; а все недобре діло брехати. Хоч ти на пів пальця збрешеш, а лиха наробиш на весь вік. Оглядіться лишень круг нас, на кого карлючка закарлючиться? Оттой, як сватався, так казав, що в нього дві слободи і грошей повні комори: одружив дівчину, пішла за нього, та й плачеться увесь вік: бо не тільки нічим утримуватися з діточками, та глядіть лишень, чи є що кусати! Другий позича гроші, божиться: «Через год», каже, «віддам»; а год минув, не тільки рост*), та й исте пропало! Інший каже: давайте наперед грошики, я вам мудрих книжок понаписую. Грошики счистив, а за книжками хоч і не приходьте. «Цур дурнів, — каже, — одурив вас, буде з мене: слухайте, ось вам кумедії»... Та як усе розказувати, як хто і коли збрехав, так і до світа не перекажеш їх. Ми тільки подумаймо об тім, що недобре діло брехати: недобре для себе, а другому такого наробиш, що й ні відчитаєш нічим. Ось слухайте!

Просив Пархім Остапа, щоб пішов за нього старостою до Хіврі. Хівря була дівка годяща, була хазяйка роботяща, мала й худобинку; а Пархім теж парубок голінний, хоч куди. Остап, нічого робити, каже:

— Добре, піду, аби б товариша зискати.
Зустрівся зі Самійлом.

*) Рост та исте = відсотки й капітал.

— Зділай милость, Петровичу Самійло, — каже Остап, — іди зо мною підбрехачем за Пархіма до Хіврі.

— Та чи зумію лишень? — каже Самійло; — з роду не був у цім ділі.

— Та воно не трудно — каже Остап: — я буду починати брехати, а ти підбріхуй: звісно, як старости брешуть про парубка, за кого сватають; а без брехні вже не можна! Я збрешу на палець, а ти підбріхуй на цілий лікоть, то й закінчаєм діло, запемо могоричі; а молоді нехай, опісля живуть, як знають!

— Добре, Остапе, зумію! Піду добуду паличку і зайду за тобою, — сказав Самійло і потяг до дому.

Зібралися старости, як лицює, узяли хліб святий під плече, палички у руки, пішли до Хіврі.

Ввійшовши в хату, помолилися, хазяїну поклонилися і почали казати законні речі про порошу, про князя, про куніцю і звели на красну дівицю.

Добре усе. Старі Хіврині все слухають, далі почали розпитувати, що є в молодого.

— Та в нього чимало є чого — каже перший староста.

Де то чимало? — каже підбрехач. — У нього всього є багацько.

— Є й волики.

— Та які волики? Таки настоящі воли.

— Є й овечата — почина перший староста.

— Та які овечата? Таки настоящі вівці! — підбріхує Самійло.

— Є й хатина.

— Та яка хатина? Настояща хата. Новісінька, просторна.

— І в господарстві не дуже кому дає волі.

— Та таки і нікому. Сам усім орудує, і що хоче, те й робить.

Хіврині старі, аж плямкають, що таке добро дістанеться їх дочці, та й почали питати, хто йменно парубок.

— От, коли знаєте, Пархім — сказав Остап.

— Терешкович, Понура, — договорив Самійло.

— Е, себто той кривий на ногу? — спитала Хіврина мати.

— Та він так трошки храма на одну ногу — сказав перший староста.

— Де то храма? І не на одну, а він і обома не здужає ходити! — підправив підбрехач.

— Та трохи, чи не косий? — питає батько Хіврин.

— Та 'так, косенький на одно око — каже староста.

— Де то вже на одно? і не косенький овсі, він і обома нічого не бачить! — доповнив підбрехач.

— Та він щось горілку часто вживає? — питається батько.

— Так, випе потрошки, коли та коли, — каже Остап.

— Де то вже коли та коли! таки по всяк день, і таки не потрошки, а пє, поки звалиться.

— Та, кажуть, щось там нашкодив, так чи не буде йому біди? — допитується батько.

— Яка там біда? Може провчать трошки — сказав староста.

— Як то можна трошки? Його таки гарно кат

кнутом попiбе, та й на Сибiр зашлють — закінчив підбрехач.

Пiсля такої розмови, що батькові та матерi Хiвриним робити? Випровалили нечестю старостiв i трохи чи й не позивали за бешкет, що за такого жениха приходили сватати iх дочку. А на парня пустили славу, що й по вiк не збув.

Дуже недобре дiло брехати!

Квiтка-Оснiвляненко.

ГОСТІ.

(Гумореска)

Розуміється, нема про що говорити. Гості бувають тепер якісь ненормальні. Цілий час треба їм дивитися на пальці. Щоб власне пальто вложив, і щоб чужої баранкової шапки не всадив собі на макітру.

Таких тепер маємо гостей!

Власне зі страху перед гістьми трапилася в моїх знайомих — підчас останніх свят — ціла авантюра.

Запрошено гостей. Забава була перша кляса.

Господарів було трое. Подруги Зефірови й старушок, батько жінки, Евдокіміч.

Спеціально його, бачите, може запросили, щоб давав позір на гостей.

— В трійку — кажуть — досконало можемо припильнувати гостей. Кожного гостя будемо мати на оці.

Зачали вважати. Перший зрейтерував Евдокіміч. Старушок, дай йому, Боже, здоров'я і щастя й щасливу старість, зараз у перших п'ятих мінутах так обжерся, що ані бе, ані ме.

Сидить, перевертає сліпаки і щось там бурмотить.

Господар Зефіров, дуже тим перенявся і сам почав лазити по хаті, дивитися, щоб хто чого не тее...

Одначе, около дванадцятої, внаслідок великої журби, вже сам мав доволі.

І захріп собі на очах усіх, в ідальні при вікні.

Гості, обівшись до сита, почали бавитися в товариські гри.

В ката і миш, в цюцюбабку.

Підчас цюцюбабки відчиняються двері: до кімнати входить бліда як смерть мадам Зефірова й каже:

— Правдивий, каже, скандал. Щойно, каже, хтось викрутив з убікації електричну жарівку. Не можна, каже, попросту, пускати гостей до убікації.

Повстав шум, галас. Старий Евдокіміч, розуміється, в мент витверезився. Почав денервуватися й нападустувати гостей.

Дами, розуміється, пищать і не дозволяють общупувати себе.

— Остаточно — кажуть: щупай собі мужчин. Мужчини кажуть:

— Отже нехай переведуть загальну ревізію. Замкнули двері. Зарядили ревізію.

Гості по черзі самі вивертали свої кишені, відпинали блюзи, штани, здіймали чоботи. Але нічого компромітуючого — крім пари »канапок«, пів бутельки мадейри, двох невеликих келишків і одної карафки — не знайдено.

Господиня, пані Зефірова, почала гарячо оправдуватися — в запалі, каже, кинула підозріння на таке гарне товариство. І врешті, каже, могло трапитися, що хтось посторонній вступив до убікації й викрутив жарівку.

Одначе, настрій пропав. Ніхто не хотів уже грати в ката й мишку, танці при супроводі балайки теж не клеїлися й гості почали потихенько виноситися.

А зраня, коли господар протер очі, все остаточно вияснилося. Виявилось, що господар зі страху, щоб котрий з гостей не бухнув жарівки — викрутив її і положив до бічної кишені. Там саме й стовклася.

ВЧИ ЛІНИВОГО НЕ МОЛОТОМ, А ГОЛОДОМ.

Багатому хазяїну послав Бог чимало діточок. Всі-ж покірні, трудящі, помагають батькові й матері у всякій роботі; одна тільки дочка — Палажкою звали — удалась таки лінива! Тільки й роботи їй, що сидить, згорнувши ручки. Ні на сорочку собі не напряде, ні води не принесе, ні корови не видоїть. А дівка-ж така — глянуть на неї — здається за двох зробить: висока, гладка і з виду — не взяв її враг — чорнявенька, хороша-прехороша.

Може б вона і не була така лінива, коли б батько й мати, на лихо їй, так в неї не кохались. Ніколи було не налають — не то, щоб вдарить — свою дитину.

— Донечко моя! — почне було батько: — чом ти нічого не робиш?.. Яка-ж з тебе хазяйка буде?.. Та-ж тебе ніхто не візьме за себе. Кому треба таку панську пиху, як ти? Чи не сором тобі дармо хліб їсти?

То мати зараз і заступається:

— Годі тобі, скаже, гримать на дитину! Як до чого прийдеться, то буде з неї й хазяйка... Аджеж не чужий хліб їсть, а наш.

Вже й подруженьки Палажчині повиходили заміж, а до неї і старостів не засилають, хоч така дівчина, кажу, що кращої в селі нема: біла, повна, тіло ніжне, — як панночка! Бо нічого не робить: не печеться на сонці, не мерзне й на морозі.

Дунав старий, думав, що йому на світі робить з лінивою дочкою, та й каже:

— Якби знайшовся такий чоловік, щоб не бит-

тям, а поважним словом зробив з неї роботящу молодицю, то я б з нею віддав йому третину всього майна, що маю.

Знайшовся такий чоловік з другого села; прийшов до Палажчиного батька, і сина з собою привіз. Знатний парень, дівчині під пару.

— Віддай — каже — твою дочку за мого сина, то побачиш, яка з неї буде невсипуща хазяйка.

— Добре — каже батько, — віддам, і з нею, як казав, третину майна; тільки гляди, щоб не били моєї дитини!..

— І пальцем — каже чоловік — до неї не доторкнись.

Одружили Палажку з парубком і, добре погулявши на весіллі, свекор забрав молодих та й повіз до себе. На другий день вся сім'я прокинулась раненько і кожний принявся за роботу, а Палажка довго ще ворочалась з боку на бік, поки не обридло лежати, а далі встала, сіла біля вікна та й поглядає на вулицю, і рада б то, раденька, що її ніхто не силує до роботи. К обіді зібралася вся сім'я, поставили на стіл борщ; от свекор і пита:

— А хто що робив?

Всякий, хто що робив, розказує, а Палажка мовчить.

— А ти, невістко, що робила? — питає свекор.

— Нічого не робила — одповіла Палажка, — і звичаю того не маю, щоб робить.

— Як нічого не робила, то нічого й не їстимеш: в нас нема звичаю дарма годувати лежнів.

Так сердешна цілісінський день не ївши і си-

діла: нема, бачите, рідної неньки, нікому було й шматочок хлібця дати небозі.

На другий день сиділа, сиділа, а далі згадала, що тутечка, як не поробиш, то й їсти не дадуть, — вхопила відра тай принесла води. Як посідали обідати, знов свекор питає:

— А хто що робив?

— Всі робили — одвітує свекруха.

— А невістка?

— Вона води принесла.

— Дайте ж їй кухлик води.

Випила той кухлик небога, поплакала, пожурилася, і знов голодує.

На третій день Палажка принесла води, і як свекруха поралася біля печі, то й вона допомгла їй вимішати кашу.

— А хто що робив? — питає свекор, сідаючи обідати.

— Всі робили, одвітує свекруха; — а невістка і води принесла, і кашу вимішувала.

— Дайте ж їй грудочку каші.

Не наїлася Палажка тією грудочкою. Нічого робить; як кажуть: голод — не тітка, не нагодує. От вона годі вже сидіти, згорнувши ручки; потрошки, потрошки, тай стала така ж роботяща, як і всі. Минув тиждень і другий; от Палажина мати й каже своєму чоловікові:

— Що то діється з нашою дитиною? Може вона кулаками сльози втирає; може її товчуть і бють нещасливу?... Запроторили аж у друге село, тай досі вісточки од неї не маємо. Хочби ти, чоловіче, навідався до неї.

У неділю пішов старий до своєї дочки. Приходить — нема нікого: вся сім'я пішла до церкви, тільки одна Палажка осталась і порається біля печі:

— А що, донечко, питає старий, — як тобі живеться?

— Добре, тату, одвітує Палажка, — спасибі Богу й людям.

— Не бють тебе?

— Ні, не бють.

— Спасибі їм! — каже старий, перехрестившись.

Сів батько на лаву, тай дивиться на свою дочку, а вона тим рогаčem орудує! То горшки переставляє, то жару підгребе, то вибіжить із хати дровець врубать, то вхопить відра та збігає по воду. Що це з нею сталося? — думає старий, очам своїм віри не йме. — То було й до печі близько не підійде, а теперечки — глянь, яка роботяща стала!

Аж ось повертаються з церкви свекор із жінкою, з дітьми, а Палажка, як ухопить мітлу, тай татові в руки:

— Замітайте, тату, — каже, — а то тутечки такі люди чудні, що як хто нічого не робить, то вони йому й шматка хліба не дадуть!

Батько узяв цю мітлу, тай замітає, а тут увійшов у хату свекор з жінкою і з дітьми.

— Здоров був, свате! — каже свекор: — а що це ти робиш?

— Замітаю, — каже старий, усміхаючись, — щоб дармо не сидіти, бо дочка мені сказала, що

тут люди такі чудні, що як хто нічого не робить, то йому й шматочка хліба не дадуть.

— Є в нас так, свате! — каже свекор, глянувши на невістку. — Не збрехала твоя дочка. Бач, яка стала роботяща! Теперечки давай, як обіцяв, третину, бо й пальцем я до неї не доторкнувся.

— Якже ви її навчили? — питає батько.

— А так: вчи лінивого не молотом, а голodom.

(Стороженко: Приказки).

МАШИНА БАБИ ЦЯПАЛИХИ

Як у баби Цяпалихи не було ще кризи — вона взяла собі на рати машину до шиття.

Це є момент економічно-психологічний...

Психологічний тому, бо баба Цяпалиха, це бідна халупниця, »на моргу«, четверо дітей (між якими 18-літня дівчина — це вона для неї закупила цю машину) — біда в хаті аж пищить — і зразу такий величезний видаток.

Баба Цяпалиха не пригадує собі добре цього моменту, бо вона тоді була майже непритомна.

Другий момент — це властиво не момент буде, а шмат часу на три роки.

Машина в хаті.

В хаті бруд, чорно, пара — а на середині на підставлених дошках машина до шиття, на якій ніхто не шие.

Стоїть машина рік, другий, третій — а баба Цяпалиха разом з цілою родиною сплачують рати. Машина коштувала 500 зл. — на 10 рат по 50 злотих.

Сини в літі махають косами, в зимі ціпами — а мати з донькою жнуть, товчуть коноплі, прядуть — а все в чужих і все на машину.

Нарешті зненавиділа баба Цяпалиха оцю машину. Цілим серцем! Нераз і заночує поза домом — вечер покрутиться довкола, тай скаже:

— Я хіба в вас денебудь, бо в мене тота проклята машина... Ох, Боженьку...

Третій момент: Баба Цяпалиха сплатила вже

350 зл., а решти вже не сплачувала, тільки віддала машину.

І відразу повеселішала. Дочка повеселішала. Сини повеселішали. Стало в хаті привітніше! Вже не ночує баба поза домом — а на своїй власній печі.

Як бачите — моя історія має гейби щасливий кінець.

В. Гірний

— 0 —

ТРОЄ МУДРИХ (Народня сміховинка)

Один чоловік вибирався в дорогу тай каже до жінки: »Мене три дні не буде дома. А тут прийде купець, то продай йому всі три корови, купимо собі кращі. Але не продай дешевше, як по дві сотки«.

Минуло три дні й чоловік вернувся. »Ну, що? продала корови?« — »Продала, так, як ти казав, по дві сотки!« — »А деж гроші?« — »Грошей не маю, бо купець забув гроші дома. Але лишив добрий застав: одну корову. А дві взяв. Казав, що як до завтра не принесе грошей, то ця корова наша«.

Чоловік зловився за голову. »А то маю жінку! Бійся Бога! Та що ти зробила? Я збив би тебе зараз на квасницю за твій дурний розум, але піду в світ і буду шукати дурнішої від тебе. Як знайду, то твоє щастя, а як ні, то горе тобі«.

Пішов чоловік, приходить до міста і дивиться, а там на фірі їде якась жінка, але не сидить, а стоїть. »Чому не сідаєте?« — питає чоловік. — »Бо коням було би тяжче!« — каже жінка.

— Ну — думає собі чоловік — це мабуть ще дурніша від моєї! А жінка на возі питає його: »Ви звідки, господарю?« — »Я? Впав з неба! І тепер не знаю, як туди назад дістатися. Може візьмете мене на фіру?« — »Не можу, Божий чоловіче, — каже жінка, — бо я не їду до неба. Але маю там чоловіка, вже три роки, як умер. Ви певно знаєте його?« — »Знаю, знаю! — каже чоловік. — Він пасе Божі вівці і дуже обдерся«.

»О, бідний мій небіжчик! — заплакала жінка. — Може би я передала вами яку одежину?« — »Одежини не вільно туди брати, але гроші то можу взяти«. — »О, то добре! Я нині продала жито

і маю гроші! Передам вам для мого чоловіка».

Дала чоловікові гроші й поїхала собі додому. А дома каже синові: »Знаєш, я стрінула чоловіка, що впав з неба, і передала ним гроші для небіжчика тата«. — »Що ви кажете, мамо? — втішився син. — Я побіжу за ним і як дожену, то запитаю, може там у небі є яка робота для мене!«

Сів син на коня і почвалав дорогою. Але дивиться, сидить чоловік при дорозі й числить гроші.

»Чи ви не бачили того чоловіка, що впав з неба?« — питає парубок. — »Бачив, бачив! — каже чоловік. — пішов отуди на онту гору, звідти близько до неба! Як добре наженеш коня, то ще його догониш!« — »О, коли так, то сядьте ви на мого коня і доганяйте, бо ви його лекше пізнаєте. І просіть, най зажде на мене, а я біжу за вами!«

— От, третій ще дурніший! — подумав собі чоловік, сів на коня і почвалав дорогою. А син ішов, але не стрінув ні того, що впав з неба, ні того, що поїхав на його конику. (А то був той самий). Тож вернувся парубок додому і каже мамі: »Той чоловік певно узяв і коня для небіжчика-тата«. А мати ще й тішиться: »Добре сталося, ти молодий, можеш пішки ходити, а наш батько нехай собі там їздить«.

Вернувся чоловік на коні і з грішми додому тай каже до жінки:

— Ну, маєш щастя, жінко! Я знайшов двох ще дурніших від тебе і тому не маю втрати. За дві старі корови маю купу грошей і доброго коня. І знаю одно: коли побачу дурного, то завжди треба собі подумати, що є дурніші від нього. І тому не треба на нього гніватися. Треба його хіба вчити, зичливо й витривало,

„Велика Історія України“

видання Івана Тиктора

Книга 872 сторін, великого формату, около 500 ілюстрацій! Це перша в нас історія, де доведено історію рідного краю й народу від найдавніших до найновіших часів, до р. 1923.

Ціна 25.— зл. в гарній оправі.

Однак точні передплатники „Народної Справи“ можуть дістати ту настільну книгу

тільки за 16.— злотих

навіть на сплати. При замовленні вплачується 6.— зл. і дістається „Велику Історію України“, а дві другі рати по 5.— злотих, треба сплатити у двох наступних місяцях.

Висилати завдатки чеками „Народної Справи“ з допискою на „Велику Історію України“.

„Історія Українського Війська“

видання Івана Тиктора

Книга 576 сторін друку, 300 ілюстрацій і 4 многобарвні картини.

Це перша і найбільша історія розвитку українського війська від її найдавніших, прасловянських часів, аж до часів визвольних наших змагань до року 1921.

Ціна в гарній оправі 18.— зл.

однак для точних передплатників „Народної Справи“ ціна знижена

на 12.— злотих,

і то на сплати в двох місячних ратах по 6.— зл. По вplatі першої рати зл. 6.— купуючий вже дістає „Історію Українського Війська“.

Висилати гроші чеками „Народної Справи“ з допискою на „Істор. Укр. Війська“.

Заходом В-ва „Українсь-
сьомий рік ви-

„ДЗВІНОК“

Львів, вул. осцю

Діточий часопис виходить і розходитьс-
ках тисяч кожного місяця! Містить оповідання,
вірші, сценки, загадки, повчаючі статейки, а все
гарно ілюстроване!

Чого не навчить школа, про це довідається Ваша
дитина з „Дзвіночка“.

Річна передплата тільки 2— зл., піврічна зл. 1'20
Поодинокий примірник 20 грошів.

Передплату можна висилати чеками „Народньої
Справи“ з допискою „на Дзвіночок“.

6755

Від 1 січня 1937 року почала виходити
Бібліотека

„РАНОК“

Львів, вул. Костюшка 1 а.

що видає книжки для старших дітей. Виходить
кожного місяця гарноілюстрованими книжечками
на 32 сторінки.

Річна передплата для передплатників
„Нар. Справи“ за 12 книжок: 3 злотих.

Кожна поодинока книжечка 30 грошів.

Передплату висилати чеками „Народньої Справи“
з допискою „на Ранок“

Видає »Українська Преса« (Іван Тиктор) Відп. ред. І. Тиктор.

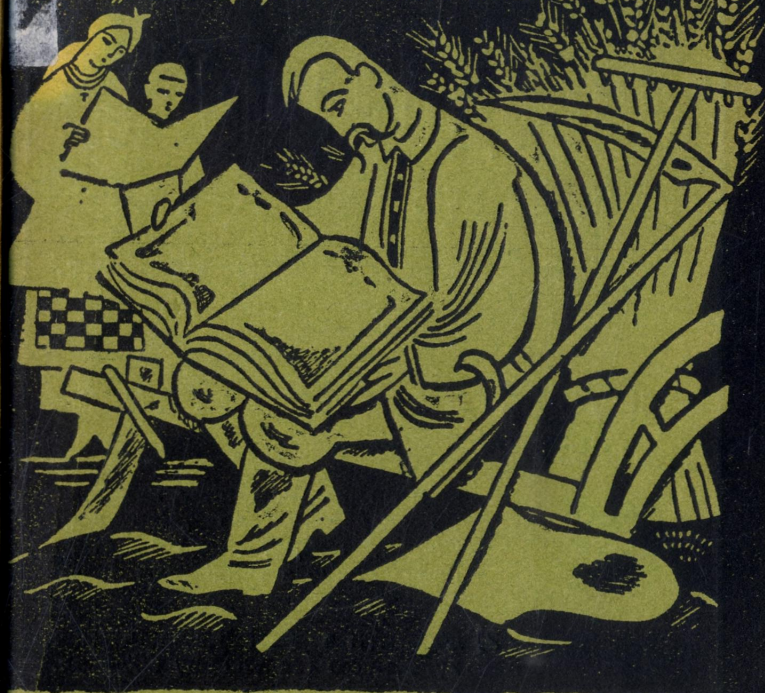
»Рідне Слово« Львів, вул. Костюшка 1 а.

„Ridne Slovo“, Lwów, ul. Kościuszki 1a.

Почтову оплату оплачено готівкою Oplatę poczt. opłacono gotówką

РІДНЕ СЛОВО

БІБЛІОТЕКА
„НАРОДНЬОЇ СПРАВИ“

Веселі оповідання

(в ілюстраціях)